

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1 قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا 2 يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا 3 وَأَنَّهُ تَعَالَى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا 4 وَأَنَّهُ كَانَ يَفُولُ سَفِيهًا عَلَى اللَّهِ شَطَطًا 5 وَأَنَّا ظَنَنَّا أَن لَّن نَقُولَ الْإِنسُ وَالْجِنُّ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا 6 وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ الْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِّنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا 7 وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنْتُمْ أَن لَّن يَبْعَثَ اللَّهُ أَحَدًا 8 وَأَنَّا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَاحِشًا تُبْهِتُ حَرَسًا شَدِيدًا وَشُهُبًا 9 وَأَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ فَمَن يَسْتَمِعِ الْآنَ يَجِدْ لَهُ شِبهًا رَّصَدًا 10 وَأَنَّا لَا نَدْرِي أَشَرٌّ أُرِيدَ بِمَن فِي الْأَرْضِ أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا 11 وَأَنَّا مِنَّا الصَّالِحُونَ وَمِنَّا دُونَ ذَلِكَ كُنَّا طَرَائِقَ قَدَدًا 12 وَأَنَّا ظَنَنَّا أَن لَّن نُّعْجِزَ اللَّهَ فِي الْأَرْضِ وَلَن نُّعْجِزَهُ هَرَبًا 13 وَأَنَّا لَمَّا سَمِعْنَا الْهُدَى آمَنَّا بِهِ فَمَن يُؤْمِنُ بِرَبِّهِ فَلَا يَخَافُ بَخْسًا وَلَا رَهَقًا 14 وَأَنَّا مِنَّا الْمُسْلِمُونَ وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ فَمَن أَسْلَمَ فَأُولَئِكَ تَحَرَّوْا رَشَدًا 15 وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا 16 وَالْوَالِدُ اسْتَفَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْفِينَاهُمْ مَاءَ غَدَقًا 17 لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ وَمَن يُعْرِضْ عَن ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا

U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog

1. Reci: Objavljeno mi je da je nekoliko džina slušalo i reklo: "Mi smo, zaista, Kur'an koji izaziva divljenje čuli,
2. koji na Put napretka upućuje, zato smo u nj povjerovali i nikoga nećemo Gospodaru našem sudionikom smatrati,
3. a On nije – neka uzvišeno bude veličanstvo Gospodara našeg! - uzeo sebi ni drugu ni djeteta;
4. jedan naš bezumnik je o Allahu laži govorio,
5. a mi smo mislili da ni ljudi ni džini o Allahu laži ne govore;
6. i bilo je muškaraca od ljudi koji su zaštitu kod muškaraca džina tražili, pa su im tako oni grijeh povećali;
7. i oni misle, kao što i vi mislite, da Allah nikoga neće poslanikom učiniti;
8. i mi smo nastojali da nebo dotaknemo i ustordili smo da je moćnih čuvara i vatrenih kugli puno;
9. i sjedili smo prije po Nebesima na nekim mjestima da bismo što čuli, ali će onaj ko sada želi slušati na vatrenu kuglu koja vreba naići;
10. i mi ne shvatamo da li se želi zlo onima na Zemlji ili im Gospodar njihov želi stizanje do stvarnosti;
11. a među nama ima i dobrih i onih koji to nisu, ima nas pravaca različitih;
12. i mi sigurno znamo da ne možemo na Zemlji stati na put Allahovoj volji i da od Njega ne možemo umaći;
13. i mi smo, čim smo Kur'an čuli, u nj povjerovali; a ko u Gospodara svoga vjeruje, ni nepravde ni teškoće ne treba se bojati;
14. i ima nas predanih Bogu, a ima nas i odvojenih od istine; oni koji se predaju Bogu izabrali su put stizanja do istine,
15. a odvojeni od istine u Džehennemu gorivo će biti."
16. A da su ustrajni na putu, Mi bismo ih vodom obilnom pojili,
17. da bismo ih u tome na kušnju stavili; a onoga ko izbjegava spominjanje Gospodara svoga On će u patnju stalno rastuću uvesti.

O ajetima

U ovoj suri govori se o nekoliko džina koji su čuli učenje Kur'ana te povjerovali i priznali principe islamskog učenja. Iz ovog ukazivanja dolazi se do rezultata da su priznali poslanstvo Muhammedovo, s.a.v.a. U suri se, također, ukazuje i na Jednost Božiju u Gospodstvu, a spominje se i proživljenje. Sudeći na temelju konteksta sura je objavljena u Mekki.

1 قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا 2 يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ

1. Reci: Objavljeno mi je da je nekoliko džina slušalo i reklo: "Mi smo, doista, Kur'an koji izaziva divljenje čuli, 2. koji na put napretka upućuje

U ovom ajetu Bog naređuje plemenitom Poslaniku da događaj prenese svome ummetu. Riječima *objavljeno mi je* misli nam reći "Bog mi je objavio", a objekt riječi *استمع* je časni Kur'an koji nije spomenut u ajetu jer govor ukazuje na njega. Riječ *نفر* predstavlja skupinu od tri do devet osoba, to je ono što je poznato, ali neki kažu¹ da ta riječ obuhvata od tri pa do četrdeset osoba.

Riječ *عَجَب* (s fethom na ajnu i džimu) označava nešto što zbog svoje neobičnosti zadivljuje ili začuđuje čovjeka, a ukoliko su za Kur'an rekli da je *عجب*, upravo je zbog toga što je nesvakidašnji i formom i sadržajem i značenjem, posebno imajući u vidu da ga je donio neko ko je bio nepismen – niti je čitao niti pisao.

Riječ *رشد* znači stići do stvarnosti u svakom mišljenju (pogledu), a suprotno od toga je pogriješiti u pitanju stvarnosti ili *غي*, a uputa kur'anska prema *رشد* poziv je prema istinitom akaidu i djelima koja njihovog izvršioca dovode do stvarne sreće.

Ajet ima sljedeće značenje: Poslaniče! Reci ljudima: Objavljeno mi je – Allah mi je objavio – da je nekoliko džina čulo Kur'an i kada su se vratili u svoj narod, rekli su: Čuli smo riječi koje se uče, riječi zadivljujuće, vanredne, koje pozivaju vjerovanju i djelovanju i onoga ko tako vjeruje i radi čine pobjednikom, dovodeći ga do realnosti i uvodeći ga u stvarnu sreću.

Nekoliko riječi o džinima

Riječ *džin* upotrebljava se za vrstu Božijeg stvorenja koje je skriveno našim opažajima. Kur'an časni potvrđuje egzistiranje takvog bića, o kojem je rekao neke činjenice:

- Ova vrsta stvorenja stvorena je prije čovjeka.
- Ova vrsta stvorenja stvorena je od vatre, kao što je čovjek stvoren od zemlje, o čemu u suri *Hidžr* u 27. ajetu čitamo: *A još prije stvorili smo džine od vatre užarene.*
- Ova vrsta stvorenja poput čovjeka ima život, smrt i Sudnji dan. U vezi s ovim u 18. ajetu sure *Ahkaf* rečeno je: *Oni su ti kojima je ispunjena Riječ o narodima koji su prije njih bili i nestali: džinima i ljudima.*

¹ *Ruhul-me'ani*, svezak XXIX, str. 82.

- I ova bića poput drugih imaju muški i ženski spol, žene se, rađaju i razmnožavaju. U 6. ajetu sure *Džin* kaže se: *I bilo je muškaraca od ljudi koji su pomoć od muškaraca džina tražili.*
- I oni kao i čovjek imaju svijest i volju, a pored toga mogu činiti djela veoma brzo i izvršavati veoma teške stvari koje su za čovjeka nemoguće, kao što je u Kur'anu u vezi sa Sulejmanom, a.s., i džinima koji su bili pod njegovom vlašću rečeno, kao i u kazivanju o gradu Sabi.
- Kod džina, kao i kod ljudi, ima vjernika i nevjernika, neki su dobri, neki su razvratnici, o čemu govore sljedeći ajeti: *Stvorio Sam ljude i džine samo da Mi ibadet čine;*² *Reci: Meni je objavljeno da je nekoliko džina slušalo i reklo: "Mi smo, zaista, Kur'an koji izaziva divljenje čuli, koji na Pravi put upućuje – i mi smo u nj povjerovali i više nikoga nećemo Gospodaru našem ravnim smatrati; i ima nas muslimana, a ima nas zalutalih; oni koji islam prihvate Pravi put su izabrali; a među nama ima i dobrih i onih koji to nisu, ima nas vrsta različitih.*³ *"O narode naš" - govorili su - "mi smo slušali Knjigu koja se poslije Musaa objavljuje, koja potvrđuje da su istinite i one prije nje, i koja ka istini i na Pravi put upućuje. O narode naš, odazovite se Allahovu glasniku.*⁴

Iz Božijeg govora može se zaključiti da je Iblis također iz džinske vrste, ima svoje potomke i pleme. U vezi s tim u Kur'anu čitamo: *Svi su se poklonili osim Iblisa, on je bio jedan od džina te se ogriješio o zapovijest Gospodara svoga; pa zar ćete Iblisa i porod njegov, pored Mene, kao prijatelje prihvatiti;*⁵ a također se kaže: *On vas vidi, on i vojske njegove, odakle vi njih ne vidite.*⁶

فَأَمَّا بِهِ وَلَنْ تُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا

zato smo u nj povjerovali i nikoga nećemo Gospodaru našem sudionikom smatrati,

Ovaj ajet obavještava nas o vjerovanju džina u Kur'an i potvrđuje da je Kur'an istinit, a riječima: *i nećemo nikog Gospodaru pripisivati,* potvrđuje se vjera u Kur'an, dajući do znanja da je vjerovanje u Kur'an ustvari vjerovanje u Boga Koji je spustio Kur'an, što znači da je njihov Gospodar Allah, dž.š., a njihova je vjera u njega monoteistička, tj. nikoga Mu, nikada, ne smatraju sudionikom.

3 وَأَنَّهُ تَعَالَىٰ جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا

3. a On nije - neka uzvišeno bude veličanstvo Gospodara našeg! - uzeo sebi ni druge ni djeteta;

Komentatori⁷ su riječ *جَدُّ* uzeli u značenju veličanstvenosti, a neki⁸ su je protumačili kao korist. Časni ajet svojim sadržajem potvrđuje prethodni iskaz (*i nikoga nećemo Gospodaru našem sudionikom smatrati*), a uvriježeni način učenja je da se *الله* hemze uči s

² Ez-Zarijat, 56.

³ El-Džin, 1, 2, 14, 11.

⁴ El-Ahkaf, 31.

⁵ El-Kehf, 50.

⁶ El-A'raf, 27.

⁷ Tefsir Kurtubi, svezak XIX, str. 8.

⁸ Ibid.

fethom, dok neki⁹ i ovo hemze i hemze u sljedećih dvanaest ajeta uče s kesrom, što je i ispravno, jer je kontekst ajeta prenošenje riječi koje su kazali džini. Međutim, čitanje s fethom nema jasnog opravdanja; neki¹⁰ je pravdaju tako što kažu da je ova sintagma ... أَنَّهُ و povezana sa zamjenicom u genitivu u klauzi بِه آمَنَّا, gdje je skriveno sljedeće značenje: بِه آمَنَّا به و بانه تعالیٰ جد ربنا, tj. želi se dati obavijest o džinima da negiraju ženu i dijete za Boga, u što su vjerovali idolopoklonici. Međutim, ovo opravdanje ispravno je sa aspekta kufljanskih sintaksičara, koji su smatrali dozvoljenim vezivanje za spoju zamjenicu u genitivu. Međutim, na osnovu stava sintaksičara iz Basre, koji to nisu smatrali ispravnim, Farra', Zudžadž i Zamahšeri – kako se to od njih prenosi – rekli su da je konstrukcija وَ أَنَّهُ spojena za mjesto nastajanja genitivne veze, a mjesto genitivne veze (آمنا به) je u akuzativu zato što ova klauza ima značenje "potvrđujemo ga", gdje je *ga* predikat vjerovanja u značenju potvrđivanja, tako da je u govoru skriveno: وَ صَدَقْنَا أَنَّهُ تَعَالَىٰ جَدْرَبْنَا... Međutim, i sam čitalac zna da je ovo opravdanje neispravno. Drugi¹¹ su ovo učenje pravdali na sljedeći način: u povezanoj rečenici čestica genitiva je skrivena, a to je skrivanje rasprostranjeno u اِنَّ و اُنْ, a skriveno u govoru je sljedeće: آمنا به و بانه تعالیٰ جدربنا...

Jedan je prigovor moguć svim oblicima, bilo da je rečeno da je povezano sa zamjenicom u genitivu, bilo da je rečeno da je povezano za mjesto genitivne veze, bilo da je riječ o čestici genitiva koja je skrivena. Naime, prigovor je sljedeći: ovo objašnjenje ili opravdanje pravda fethu samo za dva ajeta, tematski i وَ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ سَفِيهًا عَلِيٍّ و انه povezano sa zamjenicom u genitivu, bilo da je rečeno da je povezano za mjesto genitivne veze, bilo da je riječ o čestici genitiva koja je skrivena. Naime, prigovor je sljedeći: ovo objašnjenje ili opravdanje pravda fethu samo za dva ajeta, tematski i وَ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ سَفِيهًا عَلِيٍّ و انه dok ovo opravdanje za ostalih deset ajeta koji počinju s اِنَّ ni u kom slučaju ne važi, jer nema značenja da džini kažu: "Mi vjerujemo", ili: "Potvrdili smo istinitim pretpostavku da ni ljudi ni džini neće o Bogu loše govoriti." Kao što nema smisla da se kaže: "Mi vjerujemo i potvrđujemo da muškarci iz ljudskog roda uvijek traže utočište i pomoć od muškaraca iz džinske vrste", ili pak da kažu: "Mi vjerujemo i potvrđujemo da smo se približili nebu i vidjeli smo da je bilo tako i tako."

Dakle, onim trima opravdanjima ne postiže se nikakvo rješenje. Jedini je izlaz u tome što su neki¹² od komentatora rekli da ukoliko uzmemo za prva dva ajeta da postoji skriveno *vjerovanje* i *potvrđivanje*, u tom slučaju sigurno je potrebno za svaki sljedeći ajet pronaći odgovarajući glagol u skrivenosti koji bi se slagao sa sadržajem ajeta.

Drugi komentatori¹³ fethu na اِنَّ u tematskom ajetu opravdali su tako što su rekli da su ovaj ajet, kao i svi sljedeći ajeti koji počinju česticom اِنَّ, spojeni sa sintagmom اِنَّه استمع. Slabost ove tvrdnje nikome nije skrivena, jer bismo u ovom slučaju morali reći da je riječ o prenošenju onoga što je objavljeno Poslaniku o onome što su džini rekli: Reci ljudima da ti je objavljeno kako je nekoliko džina čulo učenje Kur'ana, koji su zatim otišli svome narodu i rekli im šta se dogodilo. Također ti je objavljeno da je On naš veličanstveni Gospodar i da su neki od maloumnika rekli ružne riječi protiv Boga. Pod pretpostavkom da je značenje ovakvo, postavilo bi se pitanje u vezi sa česticama اِنَّه و اِنَّهم و اِنَّنا. Ukoliko one nisu dio džinskog govora, značilo bi da ih je Kur'an

⁹ Ibid.

¹⁰ *Ruhul-me'ani*, svezak XXIX, str. 84.

¹¹ Ibid.

¹² Ibid.

¹³ *Ruhul-bejan*, svezak X, str. 190.

dodao, a to dodavanje ometajućeg je karaktera, jer utječe na sređenost govora; a ukoliko spadaju u džinski govor, koji prenosi Kur'an, u tom slučaju te čestice i ono što slijedi ne bi bili potpuni govor, te bi se moralo uzeti nešto u ispuštenom značenju da bi prenošenje bilo ispravno. Ukoliko ne pretpostavimo da postoji nešto što je ispušteno, tada vezivanje svega na prvi ajet (*slušalo je nekoliko džina učenje Kur'ana*) ne bi riješilo problem. Budite pažljivi, imajte ovu činjenicu na umu!¹⁴

4 وَأَنَّهُ كَانَ يَقُولُ سَفِيهُنَا عَلَى اللَّهِ شَطَطًا

4. jedan naš bezumni je o Allahu laži govorio,

Riječ سفه – kako to Ragib kaže – znači lahkoća ili prigušenost osobe koja je rezultat maloumnosti.¹⁵ Riječ شطط znači govor koji je daleko od istine.¹⁶ Ovaj ajet također je u ulozi potvrđivanja ajeta لن نشرك بربنا احدا, a pod riječima *naši bezumnici* misli se na mušrike koji su otprije bili među njima. Neki¹⁷ su rekli da se misli na Iblisa, koji je također od džina, međutim, ova mogućnost udaljena je od konteksta ajeta.¹⁸

5 وَأَنَا ظَنَنَّا أَن لَّن نَقُولَ الْإِنسُ وَالْجِنُّ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا

5. a mi smo mislili da ni ljudi ni džini o Allahu laži ne govore;

Ovo je priznanje džina da su pretpostavljali kako je sve ono što govore ljudi i džini istina i da nikada ne iznose laži o Bogu, te su, kada su naišli na mnogobošce, povjerovali njihovim riječima da Bog ima djecu i ženu, postavši na taj način i sami mnogobošcima i bili su u širku sve dok nisu čuli Kur'an, kada im je istina postala jasna. Ovo priznanje od džina ustvari je i demant mušricima ljudima i džinima.

6 وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ الْإِنسِ يُعَوِّدُونَ رِجَالَ مِّنَ الْجِنِّ فَرَادُوهُمْ رَهَقًا

6. i bilo je muškaraca od ljudi koji su zaštitu kod muškaraca džina tražili, pa su im tako oni grijeh povećali;

Ragib kaže: Riječ عود znači tražiti zaštitu kod drugog, a sintagma رهقه الامر znači da ga je sila nečega obuhvatila.¹⁹ Riječ رهق znači grijeh i bezbožnost, neki joj daju značenje

¹⁴ Prosto rečeno: ukoliko su džini kazali: *Slušali smo divni Kur'an, koji kaže tako i tako, i Bog je Uzvišeni naš Gospodar Veličanstveni... i neke su neznalice od nas govorile protiv Boga to i to*, u ovom slučaju preneseno je nekoliko potpunih rečenica od džina i nije bilo potrebe da Kur'an na početku svake rečenice ponavlja *انه، انهم، انا*, a ukoliko su džini govorili: *Mi smo Kur'an, koji je takav i takav, slušali, pa je zatim Bog naš Veličanstveni Gospodar, i također su neke neznalice pričale tako i tako*, u tom slučaju sve su rečenice nepotpune i svaka, da bi bila potpuna, ima potrebu za predikatom, npr. da bude rečeno: *I to da je Bog naš Veličanstveni Gospodar jeste naše uverenje, a to što su neki maloumnici između nas pričali protiv Boga, razlog je našega stida i to što smo mislili da ljudi i džini ne izmišljaju laži na Boga, bilo je naivno od nas, i tako do kraja sure.* (Komentar: prevodilac iz arapskog u perzijski.)

¹⁵ Mufredate Ragib, poglavlje سفه

¹⁶ Ibid, poglavlje شطط

¹⁷ *Ruhul-meani*, svezak XXIX, str. 85.

¹⁸ Usljed toga što se iz rečenice كان يقول سفيها može zaključiti da je prije među nama bio maloumnik koji je pred nama o Bogu govorio ono što je daleko od istine, a ne da je stoljećima prije nas Iblis govorio ovo ili ono. (Komentar: prevodilac iz arapskog u perzijski.)

¹⁹ Mufredate Ragib, poglavlje رهق و عود

straha i zla, a neki značenje poniženja i slabosti. Sva se ova značenja podrazumijevaju u osnovnom značenju. To što su ljudi tražili zaštitu od džina, kako su rekli,²⁰ bio je običaj kod Arapa da noću, kada bi putovali pa naišli na pustinju, tražili bi zaštitu kod najmoćnijeg u pustinji, a to je tutor džina, da ih sačuva od zvjeri i ludih džina, govoreći: Tražim zaštitu kod najmoćnijeg ove pustinje od luđaka njegovog naroda. Od Makatila²¹ se prenosi da je rekao da su prvi koji su tražili zaštitu od džina pripadnici plemena iz Jemena, a zatim pleme Beni-Hunejfe, a onda se to uobičajilo i među ostalim Arapima.

Nije nemoguće da se riječima *tražili su zaštitu od džina* misli na to da su se pojedinci koji su htjeli stići do onoga što su željeli obraćali svećenicima tražeći od njih da pozovu džine u pomoć, a to što su rekli²² da je bio običaj da se obraćaju nekim muškarcima ljudima kada god bi se plašili da će ih džini oblijetati ili im nauditi, vraća se upravo na ovo značenje.

Prema rečenom, prva od dviju zamjenica u *فَرَادُوهُمْ* vraća se na muškarce ljude, a druga na muškarce džine, što ima značenje da su muškarci džini povećavali muškarcima ljudima grijeh, bezbožnost, poniženje ili strah.

7 وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنْتُمْ أَن لَّن يَبْعَثَ اللَّهُ أَحَدًا

7. i oni misle, kao što i vi mislite, da Allah nikoga neće poslanikom učiniti;

Zamjenica u *مَهُم* odnosi se na ljude muškarce, a riječi *ظَنَنْتُمْ* upućene su džinima. Riječ *بَعَثَ* znači učiniti poslanikom, što su mušrici negirali. Neki su rekli da se pod ovom riječju misli na oživljavanje umrlih, no kontekst ajeta potvrđuje prvo značenje. Od nekih²³ se prenosi da su rekli da ovaj dio govora uopće ne pripada džinima, već da to govori Allah, dž.š., i da je ovaj ajet ubačena rečenica usred govora džina. Na osnovu ovog stava prva zamjenica odnosi se na džine, a druga se zamjenica obraća ljudima, međutim, ovo je značenje udaljeno do konteksta.

8 وَأَنَا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَاهَا مُلْتَأَةً حَرَسًا شَدِيدًا وَشُهُبًا

8. i mi smo nastojali da nebo dotaknemo i ustordili smo da je moćnih čuvara i vatrenih kugli puno;

Dotaći nebo znači približiti se nebu putem uspinjanja. Riječ *حَرَسَ*, kako su to rekli,²⁴ množina je imenice *حَارِسٍ*, a opisana je atributom jednine – *حَرَسٍ شَدِيدٍ*, što znači *moćni čuvari koji ne dozvoljavaju da šejtani prislušuju na Nebesima*. Upravo zbog toga odmah nakon ovih riječi kazano je *وَشُهُبًا*, čime se misli na vatrene kugle, tj. oružje čuvara.

9 وَأَنَا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ فَمَنْ يَسْتَمِعِ الْآنَ يَجِدْ لَهُ شِهَابًا رَصَدًا

9. i sjedili smo prije po Nebesima na nekim mjestima da bismo što čuli, ali će onaj ko sada želi slušati na vatrenu kuglu koja vreba naići;

²⁰ Madžme'ul-bejan, svezak X, str. 369.

²¹ Tefsir Ruhul-bejan, svezak LXXX, str. 193.

²² Madžme'ul-bejan, svezak X, str. 369.

²³ Tefsir Fahiru Razi, svezak XXX, str. 156.

²⁴ Tefsir Kurtubi, svezak XIX, str. 11.

Značenje od početka ovog ajeta, ako ga uzmemo kao pripojenog za prethodni ajet, bilo bi sljedeće: Tek su se u posljednje vrijeme Nebesa ispunila strogim čuvarima. Prije nije bilo tako, već su se džini slobodno uspinjali na Nebesa i sjedili na mjestima gdje bi mogli čuti vijesti iz gajba i riječi meleka. Kraj ajeta – od riječi *فمن*, koja, dakle, počinje *faom* daljnjeg razvoja – popratna je okolnost svega što je prethodilo, te se može shvatiti činjenica da su džini htjeli reći da od danas ko god da od džina želi ići do onih mjesta da bi slušao, dočekat će ga vatrene kugle koje vrebaju na njih.

Ovim dvama ajetima daje se do znanja da su džini doživjeli nešto novo na Nebesima, nešto što im se dogodilo istovremeno sa spuštanjem Kur'ana i poslanstvom Muhammedovim, s.a.v.a. Riječ je o tome da im je, nakon što je Muhammed, s.a.v.a., postao poslanik, zabranjeno slušanje i prisluškiivanje na Nebesima.

U vezi sa ovim činjenicama nailazimo na čudne argumente nekih komentatora. Naime, tvrdi se kako ova dva ajeta demantiraju one koji vjeruju da je gađanje šejtana vatrenim kuglama na Nebesima bilo i prije Poslanika, s.a.v.a., jer je rečeno: *ملئت حرسا*, što nam daje do znanja da su i prije postojali čuvari Nebesa, a nakon poslanstva ona su ispunjena strogim čuvarima. Riječi u ajetu *نقعد منها مقاعد للسمع* u svome vanjskom smislu daju do znanja da su džini imali mjesta na koja su mogli ići i prisluškiivati jer na njima nije bilo čuvara niti vatrene kugle, međutim, danas nijedno mjesto više nije prazno, sva su puna, te sa svake tačke kojoj se priđe radi prisluškiivanja vrebaju vatrene kugle.²⁵

Kao što rekoh, ovakav način argumentiranja je čudan, jer ako se ovim dvama ajetima htjelo dati do znanja da su Nebesa postala ispunjena čuvarima, u tom slučaju negaciju bi trebalo usmjeriti na mogućnost slušanja na svim tačkama nebeskim, što bi bilo suprotno mogućnosti koju su džini do tada imali (da na nekim tačkama ipak prisluškuju). Negaciju nije bilo potrebno dovoditi u vezu sa slušanjem, jer vidimo da se u časnom ajetu, u kojem se kaže *فمن يستمع الآن يجد له شهابا رصدا*, ne spominju neke tačke, a neke izuzimaju, već je samo rečeno: Svaki od džina koji bi htio slušati naići će na vatrene kugle u zasjedi.

Ne možemo prihvatiti da se ovim izrazom željela istaći opća negacija, te da se slušanje u apsolutnom smislu negira, što je u općoj negaciji sasvim dovoljno. Riječ je o tome da se daje obavijest o ispunjavanju Nebesa strogim čuvarima, mada je prije bilo nekih tačaka gdje čuvara nije bilo, a riječi *فمن يستمع* ograničene su prilogom *الآن*, što je samo po sebi dokaz tome da je po pitanju kamenovanja situacija promijenjena i da se desilo nešto novo – od sada sa svih tačaka džine na Nebesima gađaju vatrenim kuglama tako da ih posve sprečavaju od prisluškiivanja. Međutim, prije toga nije bilo tako i džini su mogli na određenim tačkama prisluškiivati i da ih niko u tome nije sprječavao, što je dovoljno za potvrđivanje onoga što se tvrdi.

Također treba voditi računa da se ovim ajetom želi dati do znanja da džine gađaju vatrenim kuglama koje vrebaju, a da se ne govori o pojavi zvijezda padalica ili meteora, te nije prihvatljiv prigovor da je i prije Poslanikovog doba bilo meteora. Ajet, kako rekosmo, samo daje do znanja da su za vrijeme Poslanika šejtani gađani vatrenim kuglama, a ni u jednom aspektu Kur'an ovim ajetima ne govori o meteorima i njihovom postojanju. Na početku sure *Safat* govorili smo o ovoj činjenici.

---

²⁵ *Madžme'ul-bejan*, svezak X, str. 369.

10 وَأَنَا لَا نَدْرِي أَشَرُّ أَرِيدَ بَعْنَ فِي الْأَرْضِ أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا

10. i mi ne shvatamo da li se želi zlo onima na Zemlji ili im Gospodar njihov želi stizanje do stvarnosti;

Riječi رَشَدٌ (sa fethom i na *rau* i na *šinu*) i رُشْدٌ (s damom na *rau* i sukunom na *šinu*) znače stizanje do stvarnosti, a riječ غي ima suprotno značenje. Razlog zbog kojeg je riječ رَشَدًا u neodređenom obliku jeste da bi se dalo do znanja da je Uzvišeni Allah za njih uzeo u obzir posebnu vrstu napretka i kretanja ka stvarnosti.

To što su džini rekli kako ne znaju da li Allah stanovnicima Zemlje želi zlo ili napredak vezano je za činjenicu neznanja i nedoumice kada je u pitanju kamenovanje i zabrana prisluškivanja vijesti iz gajba za šejtane. Dakle, shvatili su da je to što se dogodilo na Nebesima zbog stanovnika Zemlje, ali da li im time Allah želi dobro ili zlo, to već ne znaju. Ako im želi na taj način dobro, onda je sigurno riječ o jednoj posebnoj vrsti upute i sreće. Upravo zbog toga nakon što su upitali da li se želi zlo (umjesto da kažu ili se želi dobro), rekli su: "Ili im Gospodar njihov želi stizanje do stvarnosti." Ovo značenje potvrđuje i način na koji su rekli ام اراد بهم رهم, što ukazuje na milost i naklonost.

Kada džini spominju želju za stizanje do stvarnosti, spominju i Onoga Ko im to želi, dok to isto nisu uradili kada su spomenuli riječ zlo, već su rekli: *da li se zlo želi onima na Zemlji*. Vidimo da su ovdje upotrijebili pasiv (anonimnost) da bi ispoštovali kodeks ponašanja prema Bogu i da bi dali do znanja da Allah, dž.š., nikome ne želi zlo, osim u slučaju kada sam čovjek uradi nešto čime je zlo od Boga zaslužio.

11 وَأَنَا مِنَّا الصَّالِحُونَ وَمِنَّا دُونَ ذَلِكَ كُنَّا طَرَائِقَ قَدَدًا

11. a među nama ima i dobrih i onih koji to nisu, ima nas pravaca različitih;

Riječ صلاح znači podesnost, prikladnost, nasuprot riječi طلاح, koja znači nepodesnost, neprikladnost. Riječima دون ذلك – kako su to rekli²⁶ – misli se na niži stepen koji je blizu prikladnim. Međutim, ono što se da vidjeti iz vanjskog značenja riječi je da riječ دون znači drugi, tj. neki su od nas dobri a neki nisu. Ono što potvrđuje vanjsko značenje sljedeća je klauza koja kaže: كُنَّا طَرَائِقَ قَدَدًا *ima nas različitih pravaca*, što ukazuje na rascijepanost i različitost. Riječ طَرَائِقَ množina je od riječi طَرِيقَةٌ, a znači metod koji se prakticira. Riječ قَدَدَ množina je od قَدَّة, od infinitiva قَد u značenju dio, komad, a to što su metode opisane dijelovima zbog toga je što je svaka skupina odvojena od druge skupine i njene metode prakticiranja, te onoga ko se koristi jednom metodom dovodi do cilja koji se razlikuje od cilja onoga koji prakticira drugu metodu. Govor komentatora²⁷ koji je riječ قَدَدَ prokomentirao kao *različiti putevi* vraća se upravo ovom značenju.

Vjerovatno riječ الصالحون aludira na dobre po urođenoj prirodi, tj. na one koji su u međusobnim odnosima i životu podesni, koji se uklapaju, a ne misli se na dobre sa

²⁶ Madžme'ul-bejan, svezak X, str. 371.

²⁷ Ibid.

aspekta vjerovanja, jer ukoliko bi se na njih mislilo, bilo bi prikladnije da se ovaj ajet nađe nakon ajeta ... وانا لما سمعنا الهدى آمنا به... u kojem se o vjerovanju govori tek nakon toga što se čula uputa.

Neki komentatori²⁸ kažu da je razlog čitanja طرائق قدا s fethom činjenica da ono ima ulogu priloga, u kojem je في ispušteno, te bi po tom stavu bilo: في طوائق قدا, tj. u različitim pravcima.

Drugi²⁹ pak kažu da se fetha čita zbog brisanja imenice određene drugom imenicom u genitivu, tako da na osnovu ovog mišljenja tekst izgleda na sljedeći način: ذوي طرائق قدا, oni koji imaju dosta pravaca. Nije daleka od istine ni mogućnost da je spomenuta sintagma metafora kojom su sebe, usljed rascijepanosti i razlika koje među njima postoje, htjeli poistovijetiti sa smjerovima od kojih svaki vodi na posebno mjesto.

Značenje ajeta je: Neki od nas dobri su sami po sebi, a drugi nisu takvi i bili smo u različitim pravcima (ukoliko uzmemo في da je ispušteno), ili, imali smo dosta pravaca (ukoliko uzmemo da je ispušteno ذوي), ili, slični smo puteljcima koji vode različitim pravcima (na osnovu mišljenja da je posrijedi alegorično izražavanje).

12 وَأَنَا ظَنَّنَا أَنَّ لَنْ نُعْجِزَ اللَّهَ فِي الْأَرْضِ وَلَنْ نُعْجِزَهُ هَرَبًا

12. i mi sigurno znamo da ne možemo na Zemlji stati na put Allahovoj volji i da od Njega ne možemo umaći;

U ovom ajetu riječ ظننا, iz koje je izveden glagol u prošlom vremenskom obliku, ima značenje sigurnog znanja. Prikladnije je da se riječima koje slijede nakon ovog glagola: لَنْ نُعْجِزَ اللَّهَ فِي الْأَرْضِ, misli da putem smutnje na Zemlji ne možemo stati na put Božijoj volji, tako Ga učiniti nemoćnim i ne dozvoliti Mu da provede ustrojstvo na Zemlji, jer i sama njihova pokvarenost, ako se dogodi, tek je jedna od odredbi Božijih, a ne da bi mogli Boga učiniti nemoćnim. Također, riječima هَرَبًا و لَنْ نُعْجِزَهُ misle: Ako nas Bog hoće ščepati, ne možemo Mu umaći.

Međutim, neki su komentatori³⁰ rekli da prva sintagma znači da dok smo na Zemlji, ne možemo Boga onesposobiti, a druga sintagma znači da ne možemo pobjeći na Nebesa, što bi značilo da niti možemo Boga onesposobiti na Zemlji niti na Nebesima. Ipak, čitalac je svjestan da je ovo značenje neispravno.

13 وَأَنَا لَمَّا سَمِعْنَا الْهُدَى آمَنَّا بِهِ فَمَنْ يُؤْمِنُ بِرَبِّهِ فَلَا يَخَافُ بَخْسًا وَلَا رَهَقًا

13. i mi smo, čim smo Kur'an čuli, u nj povjerovali; a ko u Gospodara svoga vjeruje, ni nepravde ni teškoće ne treba da se boji;

Riječ هدي označava Kur'an zato što sadrži uputu, a riječ بخس znači nedostatak, ali ne svaki nedostatak, već nedostatak putem nasilja (oštetiti, nanijeti nepravdu), a riječ رهق znači obuhvaćenost čovjeka teškoćama.

²⁸ Ruhul-me'ani, svezak XXIX, str. 88.

²⁹ Tefsir Kaššaf, svezak IV, str. 627.

³⁰ Tefsir Kaššaf, svezak IV, str. 627.

Čestica *fa* na početku klauze *فمن يؤمن* je radi zaključivanja i izvođenja iz prethodnog sadržaja, a ovdje je uzrok učinjen ogrankom posljedicu da bi nam bilo dato do znanja da je za argument i uzrok prihvatanja vjere bilo dovoljno da samo čuju Kur'an te da bez oklijevanja povjeruju, a svako ko to učini neće se plašiti ni nanošenja nepravde niti padanja u teškoće.

Konačno značenje ajeta je sljedeće: Kada smo čuli Kur'an, Knjigu upute, bez oklijevanja smo prihvatili vjerovanje zato što svako ko povjeruje u Kur'an, povjerovao je u svoga Gospodara, a svako ko vjeruje u svoga Gospodara, za njega više nema nikakvog straha, niti straha od nedostatka dobra da bi, naprimjer, Bog nepravедno okrnjio njegovo pravo, niti ima straha da bi ga obujmilo ono što mu nije drago. Zašto da takav čovjek ne požuri i da bez oklijevanja prihvati vjerovanje, i zašto bi bio u nedoumici kada je vjerovanje u pitanju, pa da, npr. razmišlja da možda zbog vjerovanja neće pretrpjeti kakvu nepravdu ili nezgodu?

14 وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُولَئِكَ تَحَرَّوْا رَشَدًا

14. *i ima nas predanih Bogu, a ima nas i odvojenih od istine; oni koji se predaju Bogu izabrali su put stizanja do istine,*

Riječ *مسلمون* ukazuje na predavanje volji Božijoj, dakle muslimani su oni koji su predani Bogu, te što god On želi i naredi, oni se tome pokoravaju. Riječ *قاسطون* znači oni koji su nageli zabludi, a u *Madžme'ul-bejanu* rečeno je da je *قاسط* onaj koji se odvojio od istine, nasuprot riječi *مقسط* koja znači odvajanje, ali prema istini.³¹

Ajet ima sljedeće značenje: Mi džini dijelimo se na dvije skupine, jedna skupina onih koji su predani Bogu i pokorni, a druga skupina su oni koji su se odvojili od predavanja Bogu, iako je On istina, i tako su zalutali.

Riječ *تجري* na kraju ajeta upotrebljava se za sve u značenje traženja radi nalaženja toga što se traži, tako da ajet znači: Oni koji se predaju Bogu, oni su stupili na polje stizanja do zbilje i nalaženja istine.

15 وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا

15. *a odvojeni od istine u Džehennemu gorivo će biti."*

Dakle, oni koji su zalutali bit će gorivo džehennemsko i sagorijevanjem će biti kažnjavani, duše će im gorjeti poput zalutalih ljudi o kojima Kur'an časni kaže: *I čuvajte se vatre čije gorivo će ljudi i kamenje biti.*³²

Veliki broj komentatora³³ Kur'ana ovaj ajet uzima kao završne riječi džina, tvrdeći da su džini vjernici za sagovornike ovog obraćanja uzeli svoj narod. Međutim, neki komentatori³⁴ kažu da je ovaj ajet zapravo govor Božiji kojim se obraća Poslaniku, s.a.v.a.

³¹ *Madžme'ul-bejan*, svezak X, str. 371.

³² *El-Bekare*, 24.

³³ *Ruhul-me'ani*, svezak XXIX, str. 89.

³⁴ *Ibid.*

16. *A da su ustrajni na Putu, Mi bismo ih vodom obilnom pojili, 17. da bismo ih u tome na kušnju stavili;*

Čestica ان na početku ajeta reducirana je od اَنَّ (sa tešdidom), pod Putem (طريقة) misli se na Put islama, a ustrajnost na Putu znači držati se i biti postojan u djelima i moralu, što vjera u Boga iz sebe iziskuje. Sintagma مَاءً غَدَقًا znači obilna voda i vrlo je moguće da sintagma لَأَسْقِيَنَّهُمْ مَاءً غَدَقًا, gledajući na kontekst, predstavlja primjer kojim se ukazuje na obilnu opskrbu, a sintagma لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ potvrđuje ovu mogućnost, jer Allah, dž.š., Svoje robove pretežno ispituje davanjem obilne opskrbe.

Značenje ajeta je sljedeće: Činjenica je da ukoliko ljudi i džini budu ustrajni na Putu islama, tj. na Putu predanosti Bogu, Mi ćemo im dati obilnu opskrbu da bismo ih time iskušali. Konačno značenje ovog ajeta bit će poput značenja časnog ajeta: *A da su stanovnici sela vjerovali i bili bogobojažni, Mi bismo im otvorili blagoslove i s neba i iz zemlje...*³⁵

Od prvog pa do ovog, tematskog ajeta prenosi se govor džina. Ovaj ajet vezan je za riječi انه استمع... a kompletno značenje, i vezanog ajeta, i onoga za šta se vezao, je sljedeće: Reci: "Meni je objavljeno da je jedna skupina džina čula učenje Kur'ana... i meni je objavljeno da ukoliko džini i ljudi budu postojani na Putu islama, bit će tako i tako."

وَمَنْ يُعْرِضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا

a onoga ko izbjegava spominjanje Gospodara svoga On će u patnju stalno rastuću uvesti.

Sintagma عَذَابًا صَعَدًا znači patnja koja se stalno povećava i savladava onoga ko je njoj izložen. Neki su rekli³⁶ da je riječ o teškoj patnji. Izbjegavanje spominjanja Boga slijedi iz nestabilnosti na putu i princip na putu kažnjavanja je upravo ovo, te umjesto što bi bila spomenuta odgovornost, tj. umjesto da je rečeno *a one koji ne budu ustrajni na putu uvest ćemo...*, spomenuto je ono što proizlazi iz te odgovornosti da bi nam se ukazalo na činjenicu da je osnovni razlog uvođenja u kaznu izbjegavanje sjećanja ili spominjanja Allaha.

Upravo je ovo značenje razlog prelaska obraćanja s prvog lica množine (*Mi ćemo im dati obilnu vodu*) na treće lice (*spominjanje Gospodara svoga*). U suprotnom, vanjski smisao iziskuje da bude rečeno *ko izbjegava da Nas spominje, uvest ćemo ga...*, dajući na taj način do znanja da je rububijet (spominjanje riječi Rabb) osnovni izvor kažnjavanja onih koji izbjegavaju spominjati Boga. Upravo je zbog toga umjesto sintagme *Mi ćemo učini tako i tako*, rečeno: *On će u patnju stalno rastuću uvesti*, da bi se ukazalo na osnovni izvor.

Neki komentatori riječ يَسْلُكْهُ uzeli su kao da u sebi sadržava značenje ulaska i rekli su: يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا znači odvesti ga u smjeru vatre i uvesti ga u nju. Upravo na temelju toga uzeli su drugi objekt, jer glagol يَسْلُكْهُ sam po sebi ne uzima dva objekta. Značenje ajeta je jasno.

³⁵ El-A'raf, 96.

³⁶ Madžme'ul-bejan, svezak X, str. 372.

O predajama

U *Madžme'ul-bejanu* se kaže da Vahidi od Seid ibn Džubejra, a on od Abbasa prenosi rivajet: "Poslanik nije posebno za džine učio Kur'an i uopće tom prilikom nije ni vidio džine, već skupa sa nekoliko ashaba bio se uputio na pijacu Akaz. To se dogodilo onih dana kada su džini i šejtani bili već onemogućeni (kada im je bilo zabranjeno da se penju na nebo), te nisu imali pristupa vijestima iz gajba. Šejtani su vidjeli šta se dogodilo. Govorili su: 'Lišeni smo nebeskih vijesti, ko god želi otići na nebo, dočeka ga vatrena kugla.' Nakon rasprava zaključili su da se u Svijetu sigurno nešto dogodilo, te stoga moraju obići svaki kutak Svijeta ne bi li pronašli uzrok tome. Toga dana kada je Poslanik sa nekoliko ashaba išao na pijacu u Akaz, jedna skupina džina, tražeći uzrok novonastalom stanju, bijaše stigla do predjela Tahame, prolazeći pored Poslanika dok je on klanjao sabah-namaz. Kada su čuli kur'anske riječi, ukopaše se na mjestu da dobro poslušaju. Zatim rekoše: 'Dakle, to je to, to se ispriječilo između nas i nebeskih vijesti.' Odmah se uputiše svome narodu i rekoše: *Mi smo, doista, Kur'an koji izaziva divljenje čuli, koji na Put napretka upućuje, zato smo u nj povjerovali i nikoga nećemo Gospodaru našem sudionikom smatrati.* Nakon toga Uzvišeni Allah objavljuje Svome Poslaniku da kaže narodu: *Reci: Objavljeno mi je da je nekoliko džina slušalo.*

Ovaj rivajet prenose Buharija i Muslim u svojim zbirkama.³⁷

Autor: Komi također u svome tefsiru³⁸ spominje hadis sličnog sadržaja, koji smo spomenuli u suri *Ahkaf* ispod ajeta: *i kada te sreće nekoliko džina.* Međutim, iz vanjskog smisla hadisa koji Komi prenosi da se razumjeti kako je skupina džina o kojoj je objavljeno nekoliko ajeta sure *Ahkaf* upravo ona skupina o kojoj su objavljeni ajeti i ove sure. No, vanjski smisao ajeta ne slaže se sa tim značenjem, jer kada oni u suri *Ahkaf* u 30. ajetu kažu: *Čuli smo knjigu spuštenu nakon Musaova Tevrata, i koja upućuje ka istini,* to svjedoči da su oni vjerovali u Musaa, a.s., i Tevrat, dok je vanjski smisao ovih ajeta da su ovdje spomenuti džini prije nego što su čuli Kur'an bili mušrici i uopće nisu vjerovali u instituciju poslanstva, što nas navodi na različita značenja spomenutih ajeta, osim u slučaju da neko ne prihvata vanjsko značenje ovih ajeta.

U istoj knjizi od Alkame ibn Kejsa prenosi se da je rekao: "Pitao sam Abdullah ibn Mes'uda: 'Ko je od vas bio s Poslanikom one noći kada su džini bili s Poslanikom?' Reče: 'Niko od nas nije bio s njim, mi smo ga te noći u Meki bili izgubili, čak smo ga tražili od kuće do kuće, na kraju smo rekli da su ga sigurno ili oteli ili je otišao na Mi'radž. Nastavili smo ga tražiti po dolinama kada smo vidjeli da nam dolazi iz pravca Harra'. Pitali smo ga: Gdje si bio? Bili smo puno zabrinuti, plašili smo se jesi li živ. Od kada smo te izgubili pa sve do ovog časa, nijedan narod nije imao teže trenutke od nas.' On je odgovorio: 'Noćas mi je došao misionar džina, te sam otišao učiti za njega Kur'an.' Tada nas povede sa sobom, pokaza nam tragove džina i mjesto gdje su naložili vatru. Ali što se tiče toga, niko tada od nas nije bio s njim."³⁹

---

³⁷ *Madžme'ul-bejan*, svezak X, str. 372.

³⁸ *Tefsir Komi*, svezak II, str. 299.

³⁹ *Madžme'ul-bejan*, svezak X, str. 368.

U istoj knjizi od Rebi'a ibn Enesa stigao je rivajet u kojem kaže: "Uzvišeni Allah nema koristi (حَدَّ), riječi su džina koji je to rekao iz neznanja, a Allah je prenio ono što su oni rekli." Ovo se prenosi i od Imama Bakira i Sadika, a.s.⁴⁰

Autor: Riječ حَدَّ, čije značenje negira rivajet, ima značenje koristi, profita, prilike, a ne veličanstvenosti.

U *Ihtidžadžu* se prenosi rivajet od Alija, a.s., u kojem je rekao: "Poslanika su džini sreli u Batnu Nahlu, tu su mu se izvinili zbog toga što su poput mušrika bili umislili da Bog nakon smrti nikoga neće proživjeti. Tada je bilo sedamdeset jedna hiljada džina, koji su položili prisegu Poslaniku da će obavljati namaz, da će postiti, izdvajati zekat, obavljati hadždž i džihad te da će biti dobronamjerni prema vjernicima. Džini su to prihvatili, pokajavši se zbog onoga što su prije lažno iznosili o Bogu."⁴¹

Autor: Što se tiče prisega džina Poslaniku da će klanjati, postiti, zekat davati i vršiti ostale vadžibe, to je Allah, dž.š., potvrdio u Kur'anu časnom na početku ove sure kada je prenio njihove riječi u kojima, između ostaloga, kažu: *Povjerovali smo u njeg*, i također kada su rekli: *i zaista kada smo čuli Uputu, povjerovali smo u nj*. Međutim, kako izgleda njihov ibadet, a posebno zekat i džihad, za nas je nepoznanica, a izvinjenje na početku rivajeta i nije nam baš toliko jasno.

U *Tefsiru Komi* svojim lancem prenosilaca od Zurare prenosi se rivajet: "Upitao sam Imama Bakira, a.s., o ajetu: *i muškarci od ljudi tražili su zaštitu od muškaraca džina i to im je povećalo grijeh*. Odgovorio je: 'U doba džahilijeta bio je običaj da muškarac pođe kod vrača, vjerujući da šejtan šapuće gataru, tražeći od njega da kaže šejtanu kako se taj i taj utječe tebi.'⁴²

U istoj knjizi u komentaru ajeta *Ko vjeruje u svoga Gospodara, taj nema straha od bahsa ni od reheka*, kaže se da je *bahs* nedostatak, a *rehak* patnja.⁴³

Pitali su Alima (Musa b. Džafera, a.s.) da li će džini vjernici ući u Džennet. Rekao je: "Ne, međutim Allah, dž.š., između Dženneta i Džehennema ima polja u kojima će biti džini vjernici i šiije grješnici."⁴⁴

Autor: Kao da se ovim poljima misli na neke stepene Dženneta koji su niži od stepena dobrih, tj. kao da su ga pitali o uzvišenim dženetским stepenima. Treba također znati da se u nekim rivajetima od imama Ehli-bejta kaže da se riječi طريقه i هدي odnose na vilajet imama Alija, a.s., što je sigurno iz već poznatog aspekta ukazivanja na primjere ušatorene pod općom saobraznošću, dakle nije riječ o tefsiru.

18 وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا 19 وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا 20 قُلْ إِنَّمَا أَدْعُو رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا
21 قُلْ إِنِّي لَا أُمِلُّكُمْ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا 22 قُلْ إِنِّي لَنْ يُجِيرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا 23 إِلَّا بَلَاغًا مِّنَ اللَّهِ وَرِسَالَاتٍ وَمَنْ يَعْصِ
اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا 24 حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ أَضَعَفَ نَاصِرًا وَأَقَلُّ عَدَدًا 25 قُلْ إِنْ أَدْرِي أَقْرَبُ مَا
تُوعَدُونَ أَمْ يَجْعَلُ لَهُ رَبِّي أَمَدًا 26 عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَىٰ غَيْبِهِ أَحَدًا 27 إِلَّا مَنِ ارْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْمَعُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا
28 لِيَعْلَمَ أَنْ قَدْ أَبْلَغُوا رَسُولَاتِ رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَىٰ كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ *Ihtidžadž*, svezak I, str. 222.

⁴² *Tefsir Komi*, svezak II, str. 389.

⁴³ Ibid.

⁴⁴ *Tefsir Nurus-sekalejn*, svezak V, str. 437.

18. Zato što su dijelovi kojima se čini sedžda Allahovi ne ibadetite, pored Allaha, nikoga!
 19. A kad je Allahov rob ustao da Mu se moli, oni su se u gomilama oko njega tiskati stali.
 20. Reci: "Ja samo Gospodara svoga obožavam i nikoga Njemu ravnim ne smatram."
 21. Reci: "Ja ne posjedujem ni štete ni napretka za vas."
 22. Reci: "Mene niko od Allahove kazne ne može u zaštitu uzeti; samo u Njega ja mogu utočište naći,
 23. samo da oglasim ono što je od Allaha i poslanice Njegove." A onoga koji Allahu i Poslaniku Njegovu ne bude poslušan sigurno čeka vatra džehennemska; u njoj će vječno ostati, zauvijek.
 24. Sve dok ne vide ono čime im se prijeti, pa će ubrzo znati ko ima slabije pomagače i ko je brojem manji.
 25. Reci: "Ja ne znam da li će uskoro biti ono čime vam se prijeti ili je Gospodar moj odredio da će to poslije dugo vremena biti,
 26. On tajne zna i On tajne svoje ne otkriva nikome,
 27. osim onoga od poslanika kojim je On zadovoljan; zaista On ispred njega i iza njega postavlja one koji će ga čuvati
 28. da bi znao da su poslanice Gospodara svoga dostavili, On obuhvata znanjem ono što je u njih, On zna broj svega što postoji.

O ajetima

U ovim ajetima potvrđuje se poslanstvo, a pitanja Jednosti Božije i proživljenja spominju sa kao zaključak priče o džinima.

18 وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا

18. Zato što su dijelovi kojima se čini sedžda Allahovi ne ibadetite, pored Allaha, nikoga!

Ovaj ajet vezan je za ajet *انه استمع*, a sintagma وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ ima ulogu objašnjavanja uzroka za sintagmu koja slijedi i u kojoj se kaže: Dakle, uz Boga ne obožavajte i ne prizivajte nikoga.

Ustvari, ispušteno značenje ovog ajeta je sljedeće: Uz Boga nikoga ne prizivajte zato što su mesadžidi samo Njegovi: لا تدعوا مع الله احدا غيره لان المساجد لله

Pod دعا misli se na ibadet i obožavanje. I na drugom mjestu za ibadet je rečeno دعا, a za دعا ibadet:

وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ

Gospodar vaš je rekao: "Molite Me, Ja ću vam se odazvati! Oni koji iz oholosti neće da Mi se klanjaju - ući će, sigurno, u Džehennem poniženi."⁴⁵

Komentatori Kur'ana razišli su se u mišljenju kada je u pitanju značenje riječi مساجد. Neki⁴⁶ su rekli da se odnosi na Kabu, a neki⁴⁷ tvrde da se misli na Mesdžidul-haram.

⁴⁵ Mu'min, 60.

⁴⁶ Ruhul-bejan, svezak X, str. 197.

⁴⁷ Ibid.

Drugi tvrde⁴⁸ da se misli na Mesdžidul-haram i na Mesdžidul-aksa. Slaba tačka ovih triju stavova u tome je što je u ajetu upotrijebljena množina – mesadžid, što se ne slaže sa njihovim tvrdnjama o jednom ili dvama mesdžidima.

Neki kažu⁴⁹ da se misli na cio Harem. Ovo je također neargumentirana tvrdnja. Ima mišljenja⁵⁰ i da se odnosi na cijelu površinu Zemlje, jer je Poslanik, s.a.v.a., rekao: “Cijela Zemlja za mene je učinjena mesdžidom i čistom.” Ovaj hadis ne ukazuje više od toga da islamski umet može na svim tačkama Zemlje obavljati namaz, nasuprot onome što važi za Jevreje i hrišćane koji molitvu moraju obavljati isključivo u hramovima. Hadis nam jedino ukazuje na dozvolu, međutim ne ukazuje na to da bi se cijela Zemlja mogla nazvati mesdžidom, te da bi, kada god bi se spomenula riječ mesdžidi, obuhvatala svojim značenjem sve djeliće koji sačinjavaju površinu zemaljske kugle.

Neki, opet, kažu⁵¹ da se misli na namaze koji se obavljaju izričito u ime Allaha. Ovo je također tvrdnja bez povoda.

Prenosi se rivajet od Imama Dževada, a.s., da je o riječi مساجد rekao da se misli na sedam dijelova tijela koji se moraju staviti na zemlju prilikom obavljanja sedžde: čelo, dva dlana, dva koljena, vrhovi dvaju nožnih palčeva (ovaj rivajet bit će citiran u poglavlju o rivajetima). Isto ovo prenosi se od Seid b. Džubejra, Farra’a i Zudžadže.

Uzevši u obzir ovaj hadis, ono što nam se čini prikladnijim jeste da kažemo da se riječima da Bogu pripada sedam tačaka tijela koje se stavljaju na zemlju prilikom obavljanja sedžde misli na zakonsko pripadanje Bogu tih dijelova (nije riječ o tome da ostali organi našega tijela nisu u vlasti Božijoj; ne, sasvim je jasno da sve stvaranjem pripada Allahu, dočim ovih sedam tačaka Njemu pripada i zakonodavno gledano). Pod دعا, kada je rečeno *i osim Boga nikoga ne molite*, misli se na sedždu, jer najočiglednije mjesto očitovanja ibadeta, ili posebno namaza, upravo je sedžda. Ustvari, namaz se upravo zbog sedžde naziva ibadetom. Značenje ajeta je sljedeće: Reci, objavljeno mi je da je nekoliko džina uradilo to i to, i također mi je objavljeno da dijelovi tijela kojima se čini sedžda posebno pripadaju Allahu, dž.š. Zato sedždu činite samo pred Allahom i ove dijelove tijela upotrijebite samo u sedždi za Njega – ili ovim dijelovima činite ibadet samo Njega – i ibadet ili sedždu, osim Njemu, nikom drugom ne činite.

19 وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا

19. *A kad je Allahov rob ustao da Mu se moli, oni su se u gomilama oko njega tiskati stali.*

Riječ لِبَدٍ (*lam s kesrom, ba sa fethom*) množina je od riječi بُدَّة (*lam s dammom, a ba sa sukunom*) koja znači stisnutu gomilu. Riječ عبد الله odnosi se na Poslanika, s.a.v.a., na što ukazuje sljedeći ajet. Poslanik je nazvan Abdullahom radi pripreme terena za sljedeći ajet koji kaže: قُلْ إِنَّمَا أَدْعُو رَبِّي, a podesnije je, gledajući kontekst sljedećih ajeta, da se zamjenica u riječi كَادُوا يَكُونُونَ vrati na mušrike, jer mušrici su bili ti koji su Poslanika,

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ *Ruhul-me'ani*, svezak XXIX, str. 91.

⁵⁰ *Madžme'ul-bejan*, svezak X, str. 372.

⁵¹ *Tefsir Fahu Razi*, svezak XXX, str. 162.

kada bi učio Kur'an ili obavljao namaz, okruživali ismijavajući ga i podižući svoj glas, da, kako su govorili, ne bi ko čuo glas Poslanikov.

Značenje ajeta je: Kada bi Poslanik ustajao da čini ibadet Bogu tako što bi namaz obavio, mušrici bi se toliko okupljali oko njega da je malo nedostajalo da naprave ogromnu skupinu.

Neki komentatori⁵² kažu da se dvije spomenute zamjenice odnose na džine, koji su zapravo i bili ti koji su se okupili oko Poslanika, stiskajući se i diveći njegovom ibadetu i kur'anskim riječima jer do toga dana nisu takvo šta ni vidjeli ni čuli.

Drugi, pak, mufesiri kažu da zamjenice pripadaju vjernicima i pristašama Poslanikovim; oni su bili ti koji su se okupljali oko njega i pristajali za njim u namazu, kada bi učio Kur'an, vladao je potpuni tajac kako bi čuli Božiji govor. Međutim, ove dvije mogućnosti ne slažu se sa onim što slijedi, kao što smo to već prije istakli.

20 قُلْ إِنَّمَا أَدْعُو رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا

20. Reci: "Ja samo Gospodara svoga obožavam i nikoga Njemu ravnim ne smatram."

U ovom ajetu naređuje se Poslaniku da im objasni oblik svoga ibadeta, čime bi odagnao njihovo čuđenje, jer, rekli smo, vidjeli su ga da radi i govori ono što do tog dana niko nije ni vidio ni čuo, te ih je čuđenje navelo da na njegovo djelovanje gledaju s podozrenjem kao na neku prevaru kojom je želio uništiti njihove kipove i domoći se svojih materijalnih ciljeva.

Rezultat tog objašnjenja koje ima ovakve posljedice je da kaže sljedeće:

Ja ovim što vidite da radim nemam nikakvih namjera koje vi pretpostavljate i na osnovu čega me optužujete, ja jedino obožavam svoga Gospodara i nikoga Mu ne pripisujem, a čovjekovo obožavanje Onoga Koga je spoznao svojim Gospodarem ne treba biti kuđeno niti treba izazivati čuđenje.

21 قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا

21. Reci: "Ja ne posjedujem ni štete ni napretka za vas."

Ono što se razumije iz konteksta ajeta je da Poslanik, s.a.v.a., naređenjem svoga Gospodara objašnjava svoj status u odnosu na Boga i u odnosu na narod. O odnosu prema Bogu rekao je da Ga obožava i nikoga Mu ne pripisuje, dok je o položaju prema ljudima rekao: "Ja sam čovjek poput vas i kao i vi ne držim uzde lične koristi i štete u svojim rukama, a da ne pričamo o tome da bih imao želju vama nauditi ili silom koju imam dovesti do sreće koju ja želim. Ja sam samo zadužen od Boga da vas pozovem i to moram i izvršiti, nema mi druge. Također, ne poznajem nikoga ko bi me zaštitio od kazne Božije. Ne samo da takvo šta ne znam, već i oni koji su protivnici i asije nemaju takve zaštite, ni za mene ni za vas. Dakle, ni vama ne preostaje ništa drugo do pokoriti se Bogu i njegovom Poslaniku, a onaj ko je neposlušan Bogu i Poslaniku, imat će vatru džehennemsku, u kojoj će vječno ostati, a ubrzo ćete sve to i shvatiti kada stigne obećanje Božije."

⁵² *Ruhul-me'ani*, svezak XXIX, str. 92.

Iz ovog konteksta proizlazi da se pod *posjedovanjem štete* misli na moć stvaranja štete za mušrike kada god zaželi, dok se pod *posjedovanjem napretka* misli na moć donošenja koristi za mušrike dovođenjem do stvarnosti. Na temelju ovog objašnjenja ajet ima sljedeće značenje: Ja ne tvrdim da vam mogu naštetiti ili korist donijeti. Neki su rekli⁵³ da riječ ضرر predstavlja غي – zabludu, naspram koje se nalazi رشد, a to što se izrazilo ضرر namjesto غي, to je sa aspekta izražavanja posljedicom namjesto uzroka.

22 قُلْ إِنِّي لَنْ يُجِيرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا 23 إِلَّا بَلَاغًا مِّنَ اللَّهِ وَرِسَالَاتِهِ

22. Reci: "Mene niko od Allahove kazne ne može u zaštitu uzeti; samo u Njega ja mogu utočište naći, 23. samo da oglasim ono što je od Allaha i poslanice Njegove."

Riječ يجيرني izvedena je od infinitiva احارة u značenju davanja skloništa i komšiluka, iz čega proizlazi da onaj koji daje sklonište mora štititi onoga kome ga daje i zaustaviti svakoga ko bi mu htio nauditi. Vjerovatno je riječ ملتحدا imenica u značenju mjesta u koje se povlači lice koje je povrijeđeno da bi se sačuvalo zla koje je usmjereno prema njemu. Međutim, neki su rekli da ova riječ označava ulaz, a sintagma من دونه vezana je za ovu riječ i došla je umjesto objašnjavajućeg priloga za nju, zamjenice u njoj odnose se na Boga, s.v.t. Riječ بلاغ znači propagiranje.

Izuzimanje u الـ بلاغا jeste izuzimanje od riječi ملتحدا, dok je sintagma من الله povezana sa zamišljenim كاتنا من الله, tako da bi glasilo كاتنا من الله, bez obzira što se može pomisliti da je vezana za بلاغا, međutim, ne može biti vezana za tu riječ, jer ukoliko bi korijen ove riječi trebao postati prelazan, to bi se postiglo pomoću prijedloga عن, a ne putem prijedloga من. Upravo na temelju ovog neki⁵⁴ od onih koji من الله smatraju povezanim s بلاغا kažu da ovdje من ima značenje عن. U svakom slučaju, ajet ima sljedeće značenje: Ja se od vas ne razlikujem, osim propagiranja Božijih imena i atributa.

Neki⁵⁵ su rekli da je و رسالات spojeno za riječ بلاغا tako da je ispušteno značenje ovih riječi sljedeće: الـ بلاغا من الله و الـ رسالته. Drugi⁵⁶ kažu da je spojeno za riječ الله, a čestica من nosi značenje čestice عن, tako da je značenje: الـ بلاغا عن الله و عن رسالته.

Postoji i druga tvrdnja⁵⁷ kada je u pitanju izuzimanje objavljivanja poslanice koje izaziva čestica لا: Ono od čega se izuzima jeste predikat klauze لا املك tako da ima značenje: ja ne posjedujem ni vašu štetu a ni napredak, jedino što imam je da objavim od Boga poslanicu.

Međutim, postoji u ajetu nešto što ovakvo objašnjenje čini neprihvatljivim. Stvar je u tome da ako bi bilo ovako kako se tvrdi, ne bi trebala biti ubačena jedna cjelina između izuzimanja i onoga od čega se izuzima, tj. klauza...الـ بلاغا من الله احدا... koja predstavlja novi dio govora između izuzimanja i izuzimajućeg. Iz ovoga možemo zaključiti da šteta i napredak nisu ono od čega se izuzima.

⁵³ *Ruhul-me'ani*, svezak XXIX, str. 93.

⁵⁴ *Ruhul-me'ani*, svezak XXIX, str. 93.

⁵⁵ *Tefsir Kaššaf*, svezak IV, str. 632.

⁵⁶ *Ruhul-me'ani*, svezak XXIX, str. 94.

⁵⁷ *Tefsir Kurtubi*, svezak XIX, str. 26.

Na osnovu do sada rečenog, značenje dvaju ajeta je sljedeće: Reci, nema nikoga ko bi me zaštitio od kazne Božije i ja, osim Njega, nemam utočišta ni skloništa. Samo obznanjujem ono što mi je naredio da učinim i da vam prenesem, a naredba je da vam obznanim Njegova imena i attribute i da vam prenesem poslanice o vjerskim zakonima.

وَمَنْ يَعِصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا

A onoga koji Allahu i Poslaniku Njegovu ne bude poslušan sigurno čeka vatra džehennemska; u njoj će vječno ostati, zauvijek.

Mada nije samo jedan čovjek neposlušan Bogu i Poslaniku, lična zamjenica je u jednini trećeg lica muškog roda – له, a upotrijebljena je s obzirom na من, tj. *onaj koji*. Isto tako, s obzirom na značenje, upotrijebljena je i množina u خالدين, a do spajanja riječi رسول s riječju الله u sintagmi من يعص الله ورسوله došlo je zato što je neposlušnost Poslaniku neposlušnost Allahu, dž.š., jer Poslanik ima poslanstvo samo od Boga i jasno je da odbiti takvu osobu znači odbiti Allaha, dž.š., a pokoriti joj se znači pokoriti se Allahu, s.v.t. Na drugom mjestu rečeno je: من يطع الرسول فقد اطاع الله – *Ko se pokori (bude poslušan) Poslaniku, pokorio se (poslušan je) Allahu.*⁵⁸

Neposlušnost – kako se da razumjeti iz konteksta prethodnog ajeta – znači oglušiti se o zapovijed Božiju i principe vjere, poput tevhida, nubuveta i me'ada, kao i ostalih ograncima vjere. Prema tome, obećanje i prijetnja vječnom vatrom, koja se spominje u ajetu, tiče se samo nevjernika i poricatelja principa vjere, a ne svakog neposlušnika, grješnika i onoga koji se opire ograncima vjere. Dakle, to što neki⁵⁹ na osnovu ovog ajeta dokazuju da će svaki grješnik biti smješten vječno u vatri predstavlja neispravno argumentiranje.

Iz vanjskog značenja ajeta proizlazi da su من يعص الله ورسوله ustvari Božije riječi, a ne završetak Poslanikova govora.

24 حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ أَضَعُفٌ نَّاصِرًا وَأَقَلُّ عَدَدًا

24. Sve dok ne vide ono čime im se prijeti, pa će ubrzo znati ko ima slabije pomagače i ko je brojem manji.

Riječ حتى ukazuje na značenje u koje ulazi i značenje *hatta intencije*, a iz onog što ulazi u hatta, tj. sintagma ... إذا راوا ukazuje da su mušrici imali namjeru oslabiti Poslanika, smatrajući njegove pomagače, vjernike, slabim i malobrojnim. Dakle, ovaj govor ukazuje na govor koji je izbrisan, ukazujući na intenciju da je bilo ovako: nevjernici su te stalno oslabljivali, smatrajući ti pomagače slabim i malobrojnim, sve dok nisu okusili kaznu Božiju...

Klauzom *ono čime im se prijeti*, misli se na džehennemsku vatru, jer je obećana kazna u ajetu upravo to. Ovaj ajet dio je Božijeg govora i njime se obraća Svome Poslaniku, a da bi bio dio Poslanikova govora, uzevši u obzir činjenicu da je na početku ajeta rekao: قل, reci, trebalo bi biti rečeno: ما توعدون فستعلمون, tj. do dana kada vi mušrici vidite Božiju kaznu, tada ćete shvatiti...

⁵⁸ En-Nisa, 80.

⁵⁹ Ruhul-me'ani, svezak XXIX, str. 94.

25 قُلْ إِن أَدْرِي أَقْرَبُ مَا تُوعَدُونَ أَمْ يَجْعَلُ لَهُ رَبِّي أَمَدًا

25. Reci: "Ja ne znam da li će uskoro biti ono čime vam se prijeti ili je Gospodar moj odredio da će to poslije dugo vremena biti,

Riječ *آمد* znači kraj, intenciju, a časni ajet ima ulogu sprečavanja zablude u koju bi mušrici mogli zapasti. Kada su čuli prijetnju, kao da su zapitali kojeg će se dana dogoditi ova prijetnja. U odgovoru im se kaže: "Reci, ne znam da li je blizu ili daleko..."

26 عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا

26. On tajne zna i On tajne Svoje ne otkriva nikome,

Dakle, nikome Svoje tajne ne otkriva, a otkrivanje svake stvari nekome znači pomoći ga da stigne do nje i da ovlada njome. Kaže: "Ja nikom ne pomažem da obuhvati Moj gajb i ne dam nikom da ovlada njime." Sintagma *عالم الغيب* predikat je subjekta koji je izbrisan, a glasililo bi: *هو عالم الغيب*. Pomažući se kontekstom, shvatamo da se riječima želi dati do znanja da je znanje gajba ograničeno na Allaha, a Njegovo znanje vanjskog i unutrašnjeg obuhvata cio Svijet. Upravo zbog toga drugi put je doveo gajb u vezu sa Sobom i rekao: *Nikome ne otkriva tajne gajba*, a nije rekao: *Nikome ne otkriva njegove tajne*, da bi na taj način dao do znanja svojstvenost jer u protivnom to ne bi bilo dato do znanja.

Značenje ajeta je sljedeće: Allah, dž.š., zna cijeli gajb i to znanjem svojstvenim samo Njemu. Dakle, nikome od ljudi ne otkriva gajb svojstven Sebi. Na kraju, ajet nam daje do znanja da je u pitanju općenito negiranje, bez obzira što neki⁶⁰ komentatori uporno tvrde da je u pitanju partikularna negacija, imajući želju da kažu kako Allah, dž.š., nikome ne daje znanje o cijelom gajbu. Ono što potvrđuje našu tvrdnju jeste vanjsko značenje, o čemu će ubrzo biti govora.

27 إِلَّا مَن ارْتَضَىٰ مِن رَّسُولٍ

27. osim onoga od poslanika kojim je On zadovoljan;

Ovo izuzimanje tiče se riječi *احدا*, a sintagma *من رسول* objašnjava klauzu *من ارتضى*, što nam na kraju daje do znanja da Uzvišeni Allah svakom poslaniku kojem želi daje od Svoga gajba što želi. Ukoliko ovaj ajet pridodamo drugim ajetima koji govore o gajbu svojstvenom samo Allahu, s.v.t., kao što je časni ajet: *Kod Njega su ključevi gajba, ne zna ih osim Njega niko*,⁶¹ također i: *Gajb Nebesa i Zemlje je Božiji*,⁶² kao i ajet: *Reci: ne zna niko od onih koji se nalaze na Nebesima i Zemlji gajb, osim Allaha*,⁶³ dolazimo do zaključka da je prvotno znanje gajba isključivo Božije, a On kome hoće i koliko hoće može drugima dati od toga znanja.

⁶⁰ *Tefsir Fahiru Razi*, svezak XXX, str. 168.

⁶¹ *El-En'am*, 59.

⁶² *En-Nahl*, 77.

⁶³ *En-Neml*, 65.

Prema tome, može se reći da ajeti koji govore o gajbu mogu biti podijeljeni u skupinu koja govori o tome na način da je znanje gajba svojstveno samo Allahu, a druga skupina ajeta ovo smatra mogućim i za druge, osim Allaha, poput ajeta koji govore o usmrćivanju, pa jedanput to je svojstveno samo Allahu: *Allah uzima duše*,⁶⁴ na drugom mjestu kaže se da to meleki rade: *Reci, duše vam uzima melek smrti, kojem ste povjereni*.⁶⁵ Na sljedećem mjestu to se dovodi u vezu sa izaslanicima: *Sve dok jednom od vas ne dođe smrt kada mu naši izaslanici uzimaju dušu*.⁶⁶ Dakle, u osnovnom smislu uzimanje duše pripada Bogu, a zatim slijedom pripada melekima, ili drugim izrazom izaslanicima, jer meleki su srednji uzrok koji je Allahu potčinjen i koji je pod Njegovom vlašću.

فَأَيُّهُ يَسْأَلُكَ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا

zaista On ispred njega i iza njega postavlja one koji će ga čuvati

Zamjenica u *فانه* odnosi se na Allaha, s.v.t., a zamjenice u *يديه* i *خلفه* odnose se na Poslanika, s.a.v.a. Riječ *رصد* znači čuvar, a ona kao i riječ *راصد* odnosi se na pojedinca i na skupinu. Riječ *رصد* u osnovi predstavlja infinitiv, a pod riječima *ما بين يديه* misli se na ono što je pred Poslanikom, tj. na ljude kojima je poslan, a riječ *خلفه* ukazuje na ono što je između njega i izvora Objave, tj. Boga, s.v.t. Razlog ovog izgovora je širina koju čovjek zamišlja kada u svom umu predoči riječ risalet. Kada kažemo da je zapovjednik poslao kurira da ode do odreda da saopći poruku, odmah nam u umovima nastaje slika maršrute od početne tačke pa do odreda, a kurir se nalazi negdje na putu, odred je pred njim, a narednik iza njega. Časni ajet opisuje nam put stizanja poruke gajba, tj. onih poslanica koje se objavljuju poslaniku, kao što na to ukazuju riječi: *Da bi znao da su poslanice njihova Gospodara dostavili*.

Značenje ajeta je sljedeće: Nikome ne daje da raspolaže Njegovim gajbom osim poslaniku, hvale vrijednom, otkriva mu Svoj gajb jer On ima meleke čuvaru između ljudi i poslanika, kao i čuvaru između Sebe i poslanika. Svakako nam je jasno da je postavljanje čuvara ispred i iza poslanika radi čuvanja Objave od bilo kakvog krnjenja ili izmjene, tj. umanjnja ili dodavanja, što je moguće da šejtani direktno ili indirektno učine.

U riječima *لِيَعْلَمَ أَنْ قَدْ أَبْلَغُوا رَسُولًا* zamjenica u riječi *لِيَعْلَمَ* odnosi se na Allaha, dž.š., a zamjenica u *أبْلَغُوا* i u *رَسُولًا* odnosi se na riječ *من* ako se uzme da ima značenje množine, a misli se na svakog poslanika hvale vrijednog. Moguće je da se vraća na *رَسُولًا* ako se uzme u značenju da se odnosi na vrstu poslanstva, ne na jednog određenog poslanika, a riječi *Da bi Bog znao*, i pored toga što Bog uvijek sve zna, odnose se na djelatno znanje Boga, koje se očituje u događanju dostavljanja u vanjskom svijetu. Ovakvih izraza u Kur'anu ima veliki broj. Između ostalog, rečeno je: *Da bi Allah znao one koji istinu govore i da bi znao ko su lažovi*.⁶⁷

Ove riječi objašnjavaju razlog postavljanja čuvara ispred i iza poslanika: Čuvaru smo postavili da bi poslanici bez izmjene dostavili ljudima poslanicu svoga Gospodara.

⁶⁴ Ez-Zumer, 42.

⁶⁵ Es-Sedžda, 11.

⁶⁶ El-En'am, 61.

⁶⁷ El-'Ankebut, 3.

Postoji mogućnost da se zamjenica *u* بين يديه i *u* من خلفه odnosi na riječ غيبه, što bi značilo da su čuvari postavljeni ispred i iza gajba kako bi gajb bez izmjene stigao do poslanika. Međutim, ova mogućnost je slaba jer objašnjenje koje slijedi: ليعلم ان قد ابغوا ne odgovara rečenom značenju, jer očuvanost gajba i stizanje takvog do poslanika nema veze s tim da bi Bog znao da li ga je poslanik čitavog prenio ljudima. Komentatorov stav vraća se upravo na ovu mogućnost:⁶⁸ Dvije zamjenice *u* بين يديه i *u* من خلفه odnose se na Džibrila koji donosi Objavu i gajb.

Slabost ovog stava, pored onog što smo već rekli, ogleda se i u tome da bi ovo bilo tačno ukoliko bi ime Džibrila bilo već prije spomenuto, ali to se nije dogodilo.

Neki su rekli⁶⁹ da se zamjenica *u* ليعلم odnosi na Poslanika, a dvije zamjenice *u* riječima قد ابغوا i *u* رهم odnose se na meleke čuvere, te bi tako ajet imao sljedeće značenje: Božiji meleki Njegovu Objavu tako čuvaju da bi poslanik znao da meleki svoje poslanice, Objavu od Boga, kakve i jesu njemu dostavljaju i da mu srce bude sigurno da je Objava ostala zdrava i nedirnutu šejtanovom rukom jer saopćavanje meleka iziskuje stizanje Objave.

Ma koliko ovu mogućnost potvrđivala činjenica postojanja riječi رسول prije ليعلم, te se čini da zbog toga ovoj mogućnosti ne može biti prigovoreno kao što je to moguće opciji da su riječi upućene na Džibrila, spoljašnji kontekst ajeta ipak ovu mogućnost čini slabom, jer iz konteksta proizlazi da se pod رسالت misli na poslanice koje je preuzeo poslanik da bi ih prenio ljudima, a ne na ono što nosi melek da bi prenio poslaniku. Dakle, zamjenica *u* رهم odnosi se na poslanike, a ne na meleke. Pored toga, časni ajet ukazuje i na meleke, spominjući ih izrazom رصد, a sasvim je jasno da je ovaj izraz jedno, a رسالت nešto drugo. Zadužba riječi رصد je da čuva, a ne da prenese.

Drugi pak kažu⁷⁰ da je značenje ajeta da bi Muhammed, s.a.v.a., znao da su poslanici prije njega dostavili poslanice Božije. Ova je mogućnost apsurdna i nema ničeg što bi na nju ukazivalo. Još je apsurdnije to što su neki rekli⁷¹ da ajet ima sljedeće značenje: Neka znaju poricatelji Poslanika da je on njima dostavio poslanicu Božiju.

U riječima بما لديهم و احاط و zamjenica množine, u skladu s načinom koji smo odabrali, odnosi se na poslanike i vjerovatno se ovim riječima upotpunjuje značenje već spomenutog čuvanja. Dakle, riječi من بين يديه ukazuju na čuvere među poslanikom i ljudima, a riječi من خلفهم و na čuvere među poslanikom i Allahom, s.v.t. Riječi و احاط بما ukazuju na to da Allah, s.v.t., obuhvata znanjem srce i dušu Poslanikovu. Na kraju, časni ajet ukazuje da je Božija Objava, počev od svoga izvora pa do duše poslanikove i od poslanika pa do ljudi, sigurna od bilo koje vrste izmjene.

Moguće je da se tematski ajet ne tiče samo poslanikove duše, već da obuhvata i nju, a i smjer Objave, a i sve stvari koje na neki način dolaze u dodir s poslanikom ili poslanstvom, kao što se u sljedećem ajetu kaže: *i zna broj svih stvari*, dajući na taj način do znanja općenitost znanja Božijeg o stvarima, svakako znanja o broju stvari i

⁶⁸ *Madžme'ul-bejan*, svezak X, str. 374.

⁶⁹ *Ruhul-me'ani*, svezak XXIX, str. 96.

⁷⁰ *Madžme'ul-bejan*, svezak X, str. 374.

⁷¹ *Tefsir Kaššaf*, svezak IV, str. 633.

njihovom međusobnom odvajanju. Nakon ovog što smo rekli o trima posljednjim ajetima, došli smo do četiri činjenice:

1) Znanje gajba, početno i prvobitno, nezavisno je svojstveno Allahu, s.v.t., onako kako smo to objasnili. Znači, Bog po Svojoj biti zna skriveno, gajb. Ako drugi imaju znanje o gajbu, imaju ga jer ih je On poučio. Nakon ovoga postaje nam jasno da gdje god je u Kur'anu preneseno negiranje poslanikovih znanja o gajbu, zbog toga je da bi dali do znanja kako oni sami po sebi, nezavisno, nemaju znanje o gajbu, a ne da objavom Božijom ne stječu znanje o gajbu. Kao kada je rečeno: *Reci: Ja vam ne kažem da su kod mene ključevi riznica Allahovih i ja ne znam skriveno.*⁷² I kada je rečeno: *I kada bih znao skriveno, sakupio bih mnoga dobra.*⁷³ I kada je rečeno: *Reci: "Ja nisam prvi poslanik i ne znam šta će biti sa mnom ili s vama; ja slijedim samo ono što mi se objavljuje."*⁷⁴

2) Nakon što se općenitost riječi *الا من ارتضى من رسول* فلا يظهر على غيبه احدا općenito gledano, dobivena je određena stvar koja se može još više specificirati, kao što je, uostalom, spominjanjem poslanika i došlo do specifikacije jer kur'anski ajeti ukazuju na to da se poslaniku objavljuje: *Mi tebi objavljujemo kao što smo objavljivali Nuhu i poslanicima nakon njega.*⁷⁵ Također, ukazuje na to da je Objava jedan od primjera gajba. U skladu s ovim, vjerovjesnik ima pristup gajbu, kao što ima poslanik (pod riječju *poslanik* u ajetu *الا من ارتضى من رسول* misli se na poslanika kao na položaj koji stoji nasuprot položaja vjerovjesnika). Međutim, ako se misli uopće na ljude koji od Boga bivaju poslani ljudima, vjerovjesnik spada među njih, što svjedoči ajet: *Mi prije tebe nismo poslali ni poslanika a ni vjerovjesnika osim da...*⁷⁶ jer vjerovjesnika vidi da je poslan ljudima, kao i ajet: *Ni u jedno naselje nismo poslali vjerovjesnika osim da...*⁷⁷ Dakle, vjerovjesnik kao i poslanik spada u one koji su isključeni iz opće negacije, bez potrebe za novom specifikacijom za spomenutu općenitost.

Kada je u pitanju značenje riječi *imam*, Allah, s.v.t., imama opisuje strpljenjem i pouzdanjem (*jekin*), pa kaže: *Između njih smo Mi vođe (imame) određivali i oni su, odazivajući se zapovijedi Našoj, na Pravi put upućivali, jer su strpljivi bili i u dokaze Naše čvrsto vjerovali.*⁷⁸ Imami su također opisani kao oni pred kojima su zastori otklonjeni: *I Mi pokazasmo Ibrahimu carstvo Nebesa i Zemlje da bi bio od čvrsto uvjerenih.*⁷⁹ Također je rečeno: *A nije tako, kada biste imali znanje jekina, vidjeli biste Džehennem.*⁸⁰ Već smo u prethodnim prilikama govorili o ovim stvarima.

Međutim, ono što od Objave nose prije spuštanja, kao i ono što svjedoče u svijetu Nebesa, melekima je vidljivo, nije im gajb, bez obzira što je za nas to isto gajb. Dakle, meleke ne treba ubrajati u krug onih koji su izuzeti. Pored toga, riječi *i od gajba ne otkriva nikome...*, odnose se samo na stanovnike Zemlje, pa ako bismo htjeli proširiti krug onih na koje se odnose da bismo mogli obuhvatiti meleke, u kvalifikaciju moraju ući i umrli koji su se u ahiretske stvari, u skladu sa tekstom Kur'ana, već osvjedočili. Sigurno je da ni oni ne ulaze u krug izuzetih, jer kada bismo i njih

⁷² El-En'am, 50.

⁷³ El-A'raf, 188.

⁷⁴ El-Ahkaf, 9.

⁷⁵ En-Nisa, 163.

⁷⁶ El-Hadždž, 2.

⁷⁷ El-A'raf, 94.

⁷⁸ Es-Sedžda, 24.

⁷⁹ El-En'am, 75.

⁸⁰ Et-Takasur, 5-6.

ubrojali u taj krug, više niko ne bi ostao u općenitosti suda *i od gajba ne otkriva nikome...*, jer svaki će stanovnik Zemlje jednog dana umrijeti i vidjeti svijet gajba, a na Sudnjem danu, o kojem je rečeno: *Dan kada će se okupiti ljudi*, i: *To je Dan na očigled prisutnih*, svi će ga vidjeti i sve će postati vidljivo. Upravo kao što umrli nisu u krugu onih koji su izuzeti iz gornjeg suda, jer svijet mrtvih nije Ovaj svijet, isto tako ni meleki nisu obuhvaćeni ovim izuzimanjem jer je njihov svijet različit od našega.

3) Rečenica: *Zaista On ispred njega i iza njega postavlja one koji će ga čuvati...*, ukazuje na to da je Objava, od trenutka kada potekne iz izvora pa sve do trenutka dok stigne do ljudi, kao i tokom spuštanja sve dok ne stigne do onoga kome treba stići, sigurna od svakog iskrivljavanja.

Što se tiče imunosti na promjene od trenutka izviranja pa do stizanja poslaniku, ukoliko osim ovih riječi *iza njega* ne bi postojao drugi argument, bilo bi to dovoljno, svakako u slučaju da se zamjenica odnosi na poslanika. Međutim, na osnovu mogućnosti da se zamjenica odnosi na gajb, argument naše tvrdnje je zbir riječi: *ispred njega i iza njega*, a već smo u objašnjenjima istakli činjenicu da je ova mogućnost slaba.

Da je u pitanju imunost na promjene od trenutka kada poslanik prihvati objavu, argument su riječi: *da bi znao da su dostavili poslanicu Gospodara svoga*, što nam daje do znanja da poslanik na takav način prima Objavu da se ne može dogoditi greška. Niti je može zaboraviti, niti do njega ima pristupa šejtan, što rezultira time da Objava ne doživi nikakvu izmjenu. U dostavljanju objave ljudima aktualna je imunost na izmjene. Šejtan ni po ovom pitanju ne može ništa učiniti. Spomenuta rečenica ukazuje na sve ove aspekte očuvanosti, jer nam govori da je razlog postavljanja čuvara da bi se znalo jesu li poslanici dostavili poslanicu svoga Gospodara. Iz toga proizlazi imunost Objave u svim etapama i njeno stizanje do ljudi. Ako poslanik ne bi bio imun u trima spomenutim aspektima (preuzimanje, pamćenje i dostavljanje), ne bi došlo do ispunjenja htijenja Božijeg, što je potpuno jasno, a s tim da Bog nije spomenuo nikakvo drugo sredstvo aktueliziranja Svoje namjere, osim postavljanja čuvara, možemo shvatiti da se Objava u trenutku kada stigne do poslanika čuva pomoću meleka, upravo kao što je čuvaju prilikom stizanja do poslanika, a riječi *و احاط بما لديهم* potvrđuju ova ukazivanja.

Po pitanju imunosti Objave od iskrivljenja od poslanika pa do njenog stizanja do ljudi, ukoliko osim riječi *ispred njega* ne bismo imali drugog dokaza, to bi nam bilo dovoljno, svakako pod uvjetom da se ove riječi uzmu u značenju koje smo spomenuli. I riječi: *da bi znao da su dostavili poslanicu Gospodara svoga*, u objašnjenju koje smo dali, također ukazuju na ovo značenje.

Iz ovoga objašnjenja dolazimo do zaključka da je časni Poslanik u preuzimanju Objave od Gospodara u njenom čuvanju i dostavljanju ljudima pomognut bezgrješnošću i očuvan je od greške u svim trima aspektima. Zbog toga smo rekli da časni ajet ukazuje da je ono što Allah od vjere šalje ljudima putem poslanstva i Objave imuno u svim fazama da bi tako stiglo do ruku ljudi. Jedna od tih faza je faza preuzimanja, druga je faza čuvanja, tj. pamćenja, i treća faza je faza prenošenja, dostavljanja.

Prenošenje poslanice ljudima ne ide samo preko jezika, već je i praktično proklamiranje također dostavljanje. Dakle, Poslanik na praktičnom aspektu mora biti bezgrješan od svakog grijeha ili napuštanja stroge dužnosti, jer ako ne bi bio

bezgrješan, proklamirao bi nešto što je u opreci s vjerom. Poslanik je čist od činjenja greške, upravo kao što je čist od greške u prihvatanju Objave, kao što je čist i od greške u pamćenju Objave, ili pak od jezičke greške prilikom njenog prenošenja ljudima.

Prije smo ukazali da je vjerovjesništvo, s obzirom na činjenicu da je u sferi Objave, poput poslanstva, što znači da je i vjerovjesnik također u pitanju bezgrješnosti poput poslanika. Iz ovoga je postalo jasno da su ljudi Objave, bilo poslanici, bilo vjerovjesnici, kada je u pitanju prihvatanje Objave, njeno čuvanje i prenošenje, bilo praktično bilo verbalno, bezgrješni.

4) Time što je u općenitosti časnog ajeta: *I ne otkriva gajb nikome*, došlo do izuzimanja tako što je rečeno da poslanici imaju uvida u gajb, daje nam do znanja i to da će poslanici u svakoj stvari koja ima upliva i uvjetuje njihovo poslanstvo a tiče se svijeta gajba, tu stvar znati, bilo da su poruke poslanice vjersko učenje, šerijatski propisi, priče, pouke, mudrosti i savjeti, bilo da je riječ o znakovima poslanstva, tako da kada ljudi posvjedoče mudžizu, shvatit će da im je tvrdnja poslanstva istinita, kao što je u Kur'anu iznijet primjer nekih poslanika u vezi sa ovom činjenicom, naprimjer u vezi sa Salihom, a.s., preneseno je da je rekao svome narodu: *Živjet ćete u kućama svojim još samo tri dana, to je istinita prijetnja*.⁸¹ U vezi sa Isaom, a.s., kaže se da je rekao Beni Israilu: *I kazivat ću vam šta jedete i šta u domovima gomilate; to će, uistinu, biti dokaz za vas, ako pravi vjernici budete*,⁸² kao i ajeti koji govore o obećanjima poslanika, te predskazanja koja su došla u Kur'anu – sve su to primjeri otkrivanja gajba.

O predajama

U *Tefsiru Ajjaši* preneseno je od Imama Dževada, a.s., da ga je halifa Mu'tesim pitao gdje se treba ruka lopovu sjeći. Imam mu je odgovorio: "Od posljednjeg zgloba prstiju treba sjeći, a dlan se ostavlja." Mu'tesim je pitao koji je argument takvog interpretiranja. Imam mu je na to odgovorio: "Riječi Božijega Poslanika, s.a.v.a., u kojima je rekao da sedždu moramo činiti sa sedam tačaka tijela. Čelom, dvama dlanovima, dvama koljenima i dvama nožnim palčevima. Pa ukoliko bi ruka lopova bila odsječena od zgloba ili od lakta, ne bi ostalo dlana da njime čini sedždu, a Allah, s.v.t., također je rekao: *Zaista dijelovi činjenja sedžde pripadaju Allahu*, ovim se riječima misli na sedam tačaka tijela kojima se obavlja sedžda, a riječi: *i ne dozivajte njima osim Allaha nikoga*, znači da ono što pripada Allahu ne smije biti odsječeno... (do kraja hadisa)."⁸³

U *Kafiju* svojim lancem prenosilaca od Hamada b. Isaa, od Imama Sadika, a.s., prenosi se hadis u kojem se kaže: "I učini sedždu Imam Sadik, a.s., na osam tačaka, tj. dva dlana, dva koljena, dva nožna palca, čelo i nos. Tada je rekao da su sedam dijelova vadžib, a riječ je o onome što je Allah u Svojoj knjizi rekao: *Zaista dijelovi činjenja sedžde pripadaju Allahu, i ne dozivajte njima osim Allaha nikoga*. Riječ je o čelu, dvama dlanovima, dvama koljenima i dvama nožnim palčevima, a stavljanje nosa na zemlju je mustehab."⁸⁴

---

⁸¹ Hud, 65.

⁸² Ali 'Imran, 49.

⁸³ *Tefsir Ajjaši*, svezak I, str. 109.

⁸⁴ *Tefsir Nurus-sekalejn*, svezak V, str. 444.

Iz knjige *Haraidž va džaraih* od Muhameda b. Fadla Hašemija, od Imama Ridaa, a.s., prenosi se rivajet da je Imam pogledao prema Ibn Hazabu, a zatim rekao: "Ako te obavijestim da će ovih dana biti ubijen neko od tvojih bližnjih, da li ćeš me potvrditi?" Reče: "Neću, zato što niko osim Allaha, dž.š., ne poznaje gajb." Imam reče: "Zar Allah, s.v.t., nije rekao: *On tajne zna i On tajne svoje ne otkriva nikome osim onoga poslanika kojim je On zadovoljan*, pa poslanik je onaj kojim je zadovoljan Bog i on poznaje gajb, a mi smo nasljednici istog poslanika kojeg je Bog uputio u gajb koliko je htio, pa i mi znamo ono što je bilo i ono što će biti do Sudnjega dana."⁸⁵

Autor: U vezi sa ovom temom postoji nepregledan broj hadisa, a svi ukazuju na to da je Poslanik, s.a.v.a., putem Objave od Boga dobio znanje o gajbu, a Imami su znanje od njega dobili u naslijeđe.

---

⁸⁵ *Haraidž va džaraih*, str. 306.